XII-ik évfolyam. 42-dik szám. Kőszeg, 1892. október 16-án.

KŐSZEG ÉS VIDÉKE

Szépirodalmi, társadalmi, közgazdasági, ipar-kereskedelmi és nevelészeti hetilap.

TÖBB EGYLET KÖZLÖNYE.

Előfizetési ár:
Egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.
Megjelenik minden vasárnapon.

Szerkesztőség: a táblaház iskola-utczai részében.
Kéziratok, levelek s egyéb a lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez intézendők.
Kiadói iroda: városkör 81. sz. a nyomdában.

Előfizetési pénzek és reclamátiók a kiadóhivatalhoz (Feigl Gyula) intézendők.

Hirdetések jutányos áron vétetnek fel.

A kolera.

Köztudomásu és bizony nagyon elszomoritó dolog, hogy külföldről behurczolták hazánkba az ázsiai kolerát. Az ország fő- és székvárosában legelőször ütötte fel ez a rémséges vendég hydra fejét, s most már a vidéken is jelenkezik és szedi áldozatait. Ugylátszik főleg a Duna és vasut mentén veszi utját, s e közben a legszivesebben egészségtelen levegőjü, rossz ivóvizzel biró helyeken telepszik meg, hol majdnem kizárólag a szegénysorsu nép között pusztit és ezt annyival is inkább, mert ott a nyomor, a tudatlanság és a babona az ő melegágyai. Nagyon üdvös dolog tehát a népet a veszedelem mibenlétéről felvilágositani és a követendő életmód tekintetében utatitásokkal ellátni. Megtette ezt a kormány, megcselekedték több-kevesebb igyekezettel a helyhatóságok. A kérdés már most csak az, ha vajjon fog-e a jó tanács köznépünkön, s van-e ez olyan körülmények között, hogy ezt követheti is. Budapesten a tapasztalatok a mellett tanuskodtak, hogy csupán csak jótanácsesal és utasitásadásokkal nincsen elég téve. Radikális eszközökhöz kellett a fő- és székvárosbelieknek nyulniok, a melyek abból állanak, hogy egyrészt könyörületességet gyakorolnak, másrészt pedig kérlelhetlen szigort alkalmaznak.

Csakhogy mindezt egy kissé elkésve. Ha a veszedelem közeledtének hirére lelkiismeretesebben hajtják végre az üdvös rendeleteket és segélyt nyujtanak a legszerényebb anyagi viszonyok között tengődő népnek, alig foglalhatott volna nagyobb tért a kolera.

A vidéken és igy nevezetesen nálunk is sok fog függni attól, miként értjük a rendszabályokat és alkalmazzuk az óvószereket. Csekély véleményünk szerint jótékony egyesületeink most gyakorolhatnák üdvösen a felebaráti szeretetet. Egy kis melegebb ruha, egy pár kanálnyi meleg étel azoknak, a kik mindezt nélkülözik, fölérne minden más óvószernél. Két jótékony nőegyesületünkhöz appelálunk azért első sorban. A női szív sokra képes; egyesületeik czélja egyike a legnemesebbeknek. Előbb vagy utóbb adnak, az egyre megy. Nézzenek körül szegényeik között most, a veszély idején. Ugyan igy tegyenek a szegény-intézetek, melyeknek lakóit az életmód tekintetében kellene ellenőrizni, s a krajczárok helyett meleg étellel kielégiteni.

Egyebekben az olvasó figyelmét felhivjuk az alább közölt rendeletekre.

Valamennyi főszolgabiró és polgármester uraknak!

Miután legközelebb Budapesten az ázsiai kolera kitörése hivatalosan constatálva lett; a pusztitó járvány elkerülése vagy lehető mérséklése czéljából most már a legkomolyabb intézkedések teljes erélyyel megteendők. Felelősségem tudatában a következmények terhe alatt utasitom tettes urakat, hogy alább következő rendeletem minden pontját lelkiismeretes pontossággal végrehajtsák

1) Mindenek előtt ./. alatt mellékelem kellő számban a vármegye tiszti főorvosa által szerkesztett „Utasitást“ az ázsiai kolera tárgyában, a melyben a tünetek, az életmód és óvszabályok s végre a teendők az ápolás körül lehetőleg egyszerüen s könnyen érthető modorban vannak leirva, mely utasitást jelen rendelettel együtt valamennyi községnek legrágább körben való kihirdetés és kifüggesztés végett azonnal kiadják, s saját hivatalos helyiségükben is kifüggesszék s ennek megtörténtéről hozzám folyó évi oktober hó 15-ig jelentést tegyenek.

2) Minthogy a közeledő veszély miatt az óvintézkedések most már tényleg foganatositandók, utasitom tettes urakat, hogy a kolera tárgyában ez ideig kibocsájtott rendeletek végrehajtását s azoknak ellenőrzését a legszigorubban eszközöljék s a községekben gyakorta megjelenjenek s a tapasztalt hiányok orvoslását a legsürgősebben elrendeljék.

3) Tekintve, hogy faluhelyen sok házban árnyékszék nincsen, minden háztulajdonos kötelezendő, hogy szükségleteit a lakóhiztól és kuttól elég távol végezze, s azt mindannyiszor földdel vagy homokkal fedje be. Hasmenésben szenvedő betegek ürüléke mielőtt földdel befödetnék, mészoldattal fertőtlenitendő. Egyébiránt a még teljesen gyanutlannak látszó hasmenésnél is az ürülékek már most szigoruan fertőtlenitendők.

4) A kolerás és kolera gyanus tünetek között megbetegült egyének elkülönitésére szükséges kórszobák a szükséges eszközök- és edényekkel azonnal felszerelendők s akként rendeztessenek be, hogy abban a betegek bármily pillanatban elhelyezhetők legyenek.

5) Minden község idejekorán gondoskodjék halottszállitó eszközökről, ápolók- és halotthordozókról.

6) Az egészségügyi bizottságok működése már most életbe léptetendő. Feladatukat egyelőre az képezze, hogy az eddig elrendelt óvintézkedéseket ellenőrizzék, az észlelt hiányokat bejelentsék, továbbá figyelemmel kisérjék azt is, hogy egyesek nem-e titkolják el a gyanus megbetegedéseket. Egyidejüleg oktassák és intsék a tudatlan népet s igyekezzenek őket meggyőzni arról, hogy a szigoru mértékletesség, tisztaság s nyugodt kedély a leghizto abb óvszer a cholerának.

7) A késői korcsmázás és dorbézolás szigoruan eltiltandó.

8) Az iskolák fertőtlenitésére, szellőzésére és tisztántartására kiváló gond forditandó.

9) Oly községekben, hol gyógyszertár nincs, kellő mennyiségü kolera ellenes gyógyszer szerzendő be, mely a község házánál készletben tartandó, hogy szükség esetén a lakosság hozzájuthasson.

10) A legcsekélyebb kolera gyanus eset, az elöljáróságnak azonnal bejelentendő s a szükséges orvosi segély igénybe veendő.

11) Szombathely és Kőszeg város polgármestereit utasitom, hogy a tervezett kolera kórház felállitását, illetve felszerelését és berendezését haladéktalanul eszközöljék s egyszersmind kellő számu ápolók-, beteghordozókról is gondoskodjanak s ezeknek neveit hozzám folyó évi oktober hó 15-ig bejelentsék.

12) A köztisztasági viszonyokra a legnagyobb figyelem és gond forditandó. A csatornák naponkint (tehát nem minden héten egyszer) fertőtlenitendők, az utczák szintén naponkint felseprendők, ugyszintén a lakóházak udvarai is szigoruan tisztaságban tartandók.

13) Miután az eddigi tapasztalataim meggyőztek arról, hogy eredményes intézkedést csak is azon esetben lehet várni, ha a rendeletek végrehajtását egyik hivatalos közeg a másikra nem háritható, vagyis ha e czélra

TÁRCZA.

Merengés.

„Oda lenn már nem fáj semmi; nem bánt senki“. A szomorú dal utolsó akkordjai is elhangzottak, melyeket a csendes szellő hozzám, ide a magaslatra felhozott, hogy gyönyörködjem bennük, vagy elmélázzak, elmerengjek rajtuk. Itt ülök egy mohos sziklatetőn. Körülöttem minden csöndes és nyugodt; csak a madarak kellemes danája szakitja meg olykor-olykor a természet nagyszerü csendjét.

A nap lassan nyugovóra tér; bucsu sugarait hinti a földre, s én még mindig nem tudok mozdulni e helyről, még mindig itt merengek a mohfödte sziklac-úcson. Magam vagyok! Nem háborgat senki! Egész bátran mélázhatok tehát.

Lágyan zsongó szellőcskék vesznek körül; a kellemes erdei illat párosulva az üde hegyi levegővel oly jól eső hatást gyakorolnak reám, hogy nem tudok innét megválni.

Bámulom a természet nagyszerüségét s elmerengek az imént hallott szomorú nóta utolsó ütemein: „Oda lenn már nem fáj semmi.“

E dal hallatára sok minden eszembe jut. Fölujulnak lelkemben éltemnek vig perczei és szomorú órái; eszembe jut gyermekkorom, ifjuságom, egész multam. Eszembe jut „ő“ is, a hűtelen, ki elhagyott egy másért, kinek birtoka és sok pénze van. Mit is remélhetett volna tőlem? . . . Elhagyott, csak azért, mert szegény vagyok, s tiszta, forró szerelmemen kivül nincs semmim. Reá nézve örökre elveszett vagyok. Örökre! Pedig hogy szerettem. Sohsem hittem volna, hogy megcsalni képes legyen. S ime mégis megcsalt! Keserüen sóhajtok fel: Laura, Laura! te hűtelen! . . . .

Tovább szövöm álomképeimet. Előttem áll a jövő. Vajjon mit rejt ez titokzatos mélyében számomra? Ha ez is, mikent a mult, csak szenvedéseket juttat osztályrészemül, akkor inkább szeretnék már ott lenn feküdni csendesen, a hol „már nem fáj semmi, s nem bánt senki.“

Elgondolkozom azon, mi jó is lehet az oda lenn nyugovónak? Elvégezte pályafutását; éltének gyertyavilága kialudt, s nyugodni tért. Hosszú és nyugodt álmát mi és ki sem zavarja; a nyomorú létért küzdenie már nem kell; s ilyenkor úgy szeretném, ha magam is már ott nyugoduám egy csendes dombocska alatt, a temető egyik félreeső zugában, a „hol már nem fáj semmi.“

Fáradt vagyok! Pihenni vágyom! Az élet nehéz és rögös útján haladva, a szenvedések és fáradalmak súlya alatt meggörnyedve, viseltem eddig a terhet, melyet reám szabtak. De már nem birom tovább! Fáradt vagyok! Halálosan fáradt! . . . .

Szétnézek a sziklárol. Alattam a város terül el nagyszerü látóképével. Távolabb egy véget nem érő sikság foglalja el a láthatárt, helyenként ágaskodó kútgémekkel. Közvetlen közelemben, a szikla alatt elterülő völgyben, egy csinos villa áll. Itt mulatoznak. Innét hallatszik fel hozzám a rhytmikus zene, melynek bájos, szivhez szóló dallamát egy jóltevő szellőcske hozzám juttatja, s azt látszik mondani: „Hallod-e mi szép, mi elragadó?“

Igen! szép, elragadó, mert olyan a hang benne, mint a minő az én kedélyhangulatom.

A szerencsétlen és boldogtalan embernek fáj a vigság, fáj az öröm.

„Mi bajod? Mondd!“ — látszik tovább kérdeni a szellő. Mi bajom? Oh ha tudnád! A sors lépten-nyomon üldöz. Szomorú voltam és vagyok mindig, s az is maradok. Minden reményem tönkrement, életkedvem elveszett, nincs már más számomra hátra, mint a halál. Ifju vagyok bár és mégis elaggott. De nem folytatom tovább. Nem akarlak szomorú történetemmel untatni jámbor szellőcske; csak annyit mondok még a költővel, hogy: „a mióta járom a világot, bolygó lábam száz tövisre hágott.“ Hallod, mint mulatozik oda lenn a vidám emberek serege? Azok bizonyára még nem ismerik annyira az életet, mint én, s talán még nem is tudják, mi az a küzdelem?

Elhallgaték. A szellőcske lassan távozott és én ismét egyedül voltam gondolataimmal.

Ezalatt azonban lealkonyodott. A legszebb nyári esték egyike vala; a nap már rég letünt a láthatáron, utolsó sugaraival bearanyozva a hegytetőt; de én még mindig nem tudok innét távozni. A madarak is abbanhagyják egyenként kedves csicsergésüket, s csak olykor-olykor zörren meg egy-egy a szellő által megmozditott lomb.

Odalenn úgy látszik a szomorú nótákat kedvelik, mert most meg az a dallam hallatszik fel hozzám: „Temetésre szól az ének, temetőbe kit kisérnek?“ Bárcsak már engemet kisérnének, gondolám. De a dal tovább hangzik, tovább . . . . s igy végződik: „Miért nem visznek engemet ki, legalább nem sirna senki.“ Nem sirna senki! Még Laura sem? Nem, bizonyára nem!

Kimondhatatlanul jól eső érzés futja át egész valómat s bizonyos elszántság vesz rajtam erőt e mélabús hangok hallatára.

De mintha a sors ezt az élvezetet is megirigyelte volna tőlem, egyszerre csak egy vig nótába csapott át az előbb még szomoru dallamu zene, s tönkre tette minden illuziómat. E vig dal már nem egyezik meg

oly egyén van megbizva és kiszemelve, a kinek egyedüli és kizárólagos teendőjét az egészségügyi intézkedések ellenőrizése s a rendeletek végrehajtása képezendi; ez okból elkerülhetlenül szükségesnek tartom, hogy az időre, mig bennünket a kolera veszélye fenyeget, Szombathelyen egy egészségügyi biztosi állás szerveztessék. Ezen egészségügyi biztos csak is egészségügyi teendőkkel foglalkozzék. Szigoru ellenőrzést gyakoroljon az elrendelt óvintézkedések végrehajtása fölött: ügyeljen a köztisztasági viszonyokra, gyárak, közhelyiségek, vágóhidak tisztántartása, utczáról-utczára s házról-házra menve a tapasztalt hiányokat bejelentse s a közegészségügyi rendeleteket a melléje rendelt rendőri közegek segélyével végrehajtsa.

Ezen egészségügyi biztosi állás felállitása s betöltése tárgyában tett intézkedését a szombathelyi polgármester ur hozzám f. é. okt. 15-ig felelősség terhe alatt minthatlannl bejelentse.

Különös gondot forditsanak Tek. urak arra, hogy a sertéstrágya naponkint fertőtlenitve, kihordassék.

Minthogy pedig a kolera járvány — mint fentebb megjegyezve eddigelé csak Budapesten constatáltatott — a vendéglősöket azonnal utasitsák, hogy ezen, valamint kolerajárványos helyekről érkező utasokat azonnal bejelentsék. Tettes urak pedig ezen utasok megfigyelésére a hatósági orvost azonnal kiküldjék, s ha gyanus tünetek mutatkoznak, a fertőtlenités — esetleg gyógykezelés iránt azonnal intézkedjenek, s ezen esetekről hozzám azonnal távirati jelentést tegyenek.

Minthogy továbbá személyesen győződtem meg arról, hogy a nagyobb községben a vendéglők s vasuti állomások árnyékszékei vagy épen nem, vagy pedig csak csekély mérvben fertőtlenittetnek, utasitom Tettes urakat, hogy az ily helyiségeket hetenkint egyszer megvizsgáltassák, s a mulasztók ellenében teljes szigorral és a törvény által rendelkezésükre bocsájtott kényszer eszközökkel járjanak el.

Végül pedig felhivom Tekintetes urakat, hogy ha hatóságuk területén kolera eset mutatkoznék, hozzám erről azonnal távirati jelentést tegyenek.

A nm. Belügyminiszteriumtól e perczben érkezett utasitás szerint a Budapestről érkező utasok 5 napi megfigyelés alá veendők. E rendelet szigoru végrehajtása czéljából utasitom tettes urakat, hogy mindazon községekben, hol vasuti állomás van, a Budapest felől érkező vonatok megérkezési órájában rendőri közeget vagy községi előljárósági tagot rendeljenek ki. Ezen kirendelt közeg a megérkező utas utazási jegyét vizsgálja meg, s ha az utas Budapestről érkezik, lakását, kiletét, illetve szálló helyét állapitsa meg s erről tettes urakhoz haladék nélkül jelentést tegyen. E jelentés beérkezte után tettes urak a járási vagy körorvost az utashoz küldjék ki, rajta a fertőtlenitést és az 5 napi megfigyelési eljárást foganatositani tartozik.

A fertőtlenités — további rendelkezésig — 5%-os karbololdat permetezésével eszközlendő.

Megjegyzem, hogy az esetben, ha az utas a kiszálló helyen 5 napnál kevesebb ideig tartózkodik, ugy a megfigyelés csakis tartózkodási idejére terjesztendő ki, s ezen megfigyelésről neki az orvos által bizonyitvány adandó, de minden esetre fertőtlenitendő. Ha pedig rajta gyanus tünetek észleltetnének, rögtön elkülönzött helyre szállittassék s gyógykezelés alá vétessék.

Az 1876. XIV. t.-czikk alapján kibocsájtott ezen rendeletem megsértői vagy áthágói ugyanazon rendelet 7. §. értelmében fognak szigoruan büntettetni.

Ezen rendeletemet minden egyes állomás főnökkel s szálloda tulajdonosokkal is azonnal közöljék.

Szombathely, 1892. évi oktober 5-én.

Dr. Károlyi Antal sk.,
alispán.

Utasitás az ázsiai kolera tárgyában.

I. TÜNETEK.

A kolera mindenekelőtt hasmenéssel kezdődik. Néha egy-két napig más tünet nem is mutatkozik: ez az ugynevezett intőhasmenés. Ezen egészen fájdalmatlan s könnyünek látszó megbetegedéshez a hányás csatlakozik s egyidejüleg beállanak a görcsök, különösen a lábikrákban, égető szomjuság lép fel, a bőr meghidegül, az ujjakon megránczosodik s megkékül, az arcz beesik, a beteg hangja elveszti csengését, a lélegzet szapora és rövid lesz. Az ürülék kezdetben sárga, később rizsfőzethez hasonló, a bányadék epével festett zöldes szinü.

II. ÉLETMÓD ÉS ÓVSZABÁLYOK.

A kolera ellen legfőbb védekezás: a tisztesség, szigorú mértékletesség és a nyugodt kedély. Ajánlható tehát, hogy kiki megszokott életmódját meg ne változtassa. Kerülendő mindaz, ami gyomorrontást okozhat, minők: romlott túlkövér ételek, rosz minőségü kenyér, gombák, gyümölcsfélék, rosz sör, pálinka, valamint a rosz viz s különösen melyek csatornák és emésztőgödrök közelében létező kutakból származnak. Legczélszerübb úgy az ivásra, valamint házi szükségletre is kizárólag felforralt és forralás után lehürött vizet használni. Ételeket keveset és korán kell étkezni. Étkezés után ajánlható 8—10 csep higitott sósavat ½ pohár felforralt vizben bevenni. Kerülni kell továbbá a meghülést, félelmet, tulságos munkálkodást, éjjelezést s erősebb kedélyi felindulásokat, szóval mindazt, a mi a testet gyengiti s ellenálló képességét csökkenti. A legcsekélyebb emésztési zavarra különös figyelem forditandó s az orvos tanácsa azonnal kikérendő. Czélszerű naponként a szabadban való testmozgás. A lakás gyakran szellőztetendő s a levegő megrontását elkerülendő, sokan együtt huzamosabb ideig ne tartózkodjanak.

A tisztaságra kiváló gondot kell forditani, s e végből a lakás, a test, ruházat, ágynemüek stb. tisztán tartandók. Gyakran kell mosakodni s a szájat forralt vizzel kiobliteni időnként és óvatosan fürödni. Étkezés előtt a kezek mindannyiszor megmosandók. Kerülni kell az olyan helyeken való tartózkodást, hol a levegő romlott s meg van fertőztetve, mint: vermek, trágyadombok, árnyékszékek stb. Végül szigoruan kerülni kell a kolerás betegek ürülékével vagy hányadékával való érintkezést s óvakodni kell, hogy tisztátalan kezek által a kolera-csir a tápszerekre át ne vitessék. E czélból a kezeket és egyébb testrészeket minden alkalommal, a mint csak inficiált tárgyakkal (ürülékkel, betegek által beszennyezett fehérnemüekkel stb.) érintkezésbe jöttek, karbololdattal való alapos mosás által meg kell tisztitani.

III. TEENDŐK AZ ÁPOLÁS KÖRÜL.

A kolera a legveszélyesebb járványok egyike lévén, nem szabad tehát addig várni, mig minden tünete kifejlődik, hanem a legcsekélyebb rosszullét vagy hasmenés alkalmával az orvosi segély azonnal igénybe veendő. Addig is tehát, mig segitség érkezik, a beteg ágyba feküdjék, s meleg borogatások, izzasztó tbeák s meleg takarók alkalmazandók. Előzetesen a meleg fürdő, vagy forró ülőfürdő igen ajánlható.

Hányás ellen szénsavas viz, jéglabdacsok, italul vörös bor, vagy cognac, rum, forralt vizzel vegyitve adható. Ha görcsök lépnek fel, a bántalmazott részek flanellel vagy posztódarabokkal kámphor- és mustárszeszszel dörzsölendők. Ezen eljárás mindazideig folytatandó, mig az orvos megérkezik.

A kolerás betegek ürülékeinek s hányadékának fertőtlenitése a legnagyobb szigorusággal s lelkiismeretességgel teljesitendő. Fertőtlenitésre legalkalmasabb a karbolsavnak 5%-os (1 kiló 20 liter vizre), a vasgáliczmak 10%-os (1 kiló 10 liter vizre) oldata és a mésztej, mely akképen állittatik elő, hogy egy liter apró, tisztán égetett mész négy liter vizzel kevertetik. Az ürülék és hányadék lehetőleg edényben fogandók fel s egyenlő mennyiségü 5%-os karbololdattal vagy mésztejjel vegyitve előre elkészitett gödrökbe öntendő. Fertőtlenitendők még a betegek ruhái, ágynemüje, szobája, szóval mindazon hely, hová csak legcsekélyebb váladék is juthatott a beteg testéből.

Dr. Mezihradzky Kálmán,
m. főorvos.

Köszeg szab. kir. város 1893. évi közköltség-előirányzata.

I. Bevételek:

1.	Svábfalui allodium	121	frt —	kr.
2.	Vizivám	451	„ —	„
3.	Szántóföldek és rétek	4327	„ 74	„
4.	Ut- és kövezetvám	10455	„ —	„
5.	Sörház	315	„ —	„
6.	Házbérek	3710	„ 66	„
7.	Katonaság által	174	„ —	„
8.	Vadászat ós halászat	606	„ —	„
9.	Bor- és pálinka mérés	2030	„ —	„
10.	Mérlegek	88	„ —	„
11.	Erdei jövedelem	19272	„ 47	„
12.	Tégla-gyártás	6450	„ —	„
13.	Kőbányák	80	„ —	„
14.	Rétek jövedelme	1400	„ —	„
15.	Legelőbér	300	„ —	„
16.	Trágya-eladás	—	„ —	„
17.	Mezei és hegyi felügyelet	1000	„ —	„
18.	Bikatartás megtéritése	760	„ —	„
19.	Közmunka-váltság	1000	„ —	„
20.	Vásárok jövedelme	20	„ —	„
21.	Tandijak	1000	„ —	„
22.	Árvatőkék után	380	„ —	„
23.	Alapitványok	98	„ —	„
24.	Adóvégrehajtás	200	„ —	„
25.	Halottas kocsi	160	„ —	„
26.	Lelencz költség	50	„ —	„
27.	Községi pótadó hátraléka	500	„ —	„
28.	Rendkivüli bevételek	1500	„ —	„
29.	Toloncz költség	50	„ —	„
30.	Vágóhidbér	400	„ —	„
31.	Ipardij-illetmény	140	„ —	„
32.	Vasuti nyeremény	1600	„ —	„
33.	Letelepedési illetmény	100	„ —	„
34.	Ebadó-jövedelem	300	„ —	„
35.	Katonai pótadó megtéritése	—	„ —	„
	1890. évi pénztári maradvány	92	„ 86	„
36.	Fogyasztási adó beszedés	—	„ —	„
	Rendkiv. 28. alatt: zeneengedélyek; ipardij illetmény 31. szám átfutó	—	„ —	„
	összesen	59131	„ 73	„

II. Kiadások:

1.	Tisztviselők fizetése	9150	frt —	kr.
2.	Egészségügyi személyzet	380	„ —	„
3.	Rendőrség és iroda szolgák	2981	„ —	„
4.	Iroda szükséglet	989	„ —	„
5.	Bólyeg- és postadijak	40	„ —	„
6.	Iskolák fentartása	12099	„ 44	„
7.	Kegyuri kiadások	2349	„ —	„
8.	Kegy- és nyugdijak	1220	„ —	„
9.	Városi bemondók	1448	„ —	„
10.	Épületek fentartása	1740	„ —	„
11.	Erdei kiadások	8580	„ 39	„
12.	Gazdaságra	300	„ —	„
13.	Tégla-gyártás	3000	„ —	„
14.	Utak és tartozékai	9072	„ —	„
15.	Tolonczok és fegyenczek	300	„ —	„
16.	Városi árvák	1501	„ —	„
17.	Szegények orvoslása	887	„ —	„
18.	Gyógy és ápolási költség	1500	„ —	„
19.	Katonaság	150	„ —	„
20.	Ujonczozásra	30	„ —	„
21.	Honvédlaktanyára	—	„ —	„
22.	Kir. adó és végrehajtás	4510	„ 58	„
23.	Mezei és hegyi felügyelet	1000	„ —	„
24.	Bikatartás	810	„ —	„
25.	Vásári kiadások	70	„ —	„
26.	Szenvedő tőkék kamatai	8505	„ —	„
27.	Szépitési kiadások (ebadóból)	300	„ —	„
28.	Rendkivüli kiadások	800	„ —	„
29.	Szenvedő tőkék törlesztése	—	„ —	„
30.	Áfutó	—	„ —	„
	összesen	71912	„ 41	„

A költségelőirányzat ennélfogva a város jövő évi bevételét 59,131 frt 73 krban, a kiadását 71,912 frt 41 krban tünteti ki. A hiány tehát 12,780 frt 68 kr, melynek fedezése 38 8 százalékos községi pótadó kivetését követeli.

Ezen költségvetési előirányzat az 1886. évi XXII. t.-cz. 125. § értelmében a városház hirdető táblájára kifüggesztetni, 15 napon át a polgármesteri hivatal iktatójában közszemlére kitétetni, s az összes tekintetes városi képviselő urak közt kiosztatni rendeltetik azzal, miszerint netáni észrevételek fenti időn belül irásban benyujtandók, a melyek a költségvetési előirányzattal együttesen a legközelebbi városi közgyülésen tárgyaltatni fognak.

Kőszeg sz. kir. város tanácsa s gazdálkodó választmányának 1892. oktober 3. és 6-án tartott együttes üléséből.

Tipka Ferencz sk.,
polgármester.

szomorú hangulatommal, a ezt nem hallgathatom tovább lelki fájdalom nélkül.

Csendesen leszálltam a sziklatetőről, s majdnem nesztelenül haladtam tovább az alkonyat árnya alatt.

Leértem a magaslatról, s megálltam a villa előtt. Reményem azonban, hogy még nekem való dalt halljak, meghiusult; mert odabenn mind vigabb és szilajabb, jó kedvet előidéző dalokat húztak, s a vigan mulatozók kurjantásai hozzám is elhatottak, mintegy gúnyolni akarván szomorú kedélyemet.

Elég volt! El innen! Nem viselhettem el a kint, mit nekem e vig hangok okoznak. Ezek bizonyára nem gondolnak arra, — miért is tennék? — hogy kivülök létezhetik valaki, a ki nem osztozik jókedvükben, s kinek a vigság terhére van, s a mulatozás fáj! Boldog emberek ti! Csak vigadjatok! . . . Csak mulassatok! . . .

Nemo.

Uj találmányok és műszaki leirások.

Közli: Bergl Sándor szabadalmi és mérnöki irodája Budapest, VI. Andrássy ut 30. sz.

A falak szárazon tartása. A falakat kettős bevonattal kell ellátni. Az egyik bevonat kastiliai szappanból és vizből, a másik timsóból és vizből áll. A keverékek aránya 340 gr. szappan, 4·5 l. vizhez és 225 gr. timsó, 22·5 l. vizhez. Mielőbb a mázolásra szánt anyagokat használatba vesszük feltétlenül szükséges, hogy a szilárd részek teljesen feloldva legyenek. A mázolás alkalmával kellő hogy a falak tiszták legyenek, a levegő hőmérsékének pedig nem szabad 10° C. alatt lenni. Az első, vagyis a szappan mázolat forró állapotban viletik fel, még pedig egy lapos kefével, amikor arra kell ügyelni, hogy a mázolat a falazaton burkolatot képezzen. Ezen első másolat 24 óra hosszat szárad és keményedik, mielőtt a második mázolat eszközölhetik. Az utóbbi mázolat keverékének felvitele 12—17° C. hőmérsék mellett megy végbe. A további 24 óra után következik ismét egy szappanmázolat és igy tovább, mig az egész falazat látható bevonattal lesz födve. E szer jó hatásának bizonyitékául Baker tanár a newyorki központi parkban lévő Broton vizépitmény tartóját hozza föl. Ez timsós szapsnoldattal való négyszeri felváltott mázolás után teljesen vizhatlanná vált.

Óvszer az ezüst-tárgyak megfeketedése ellen. Tudvalévő dolog, hogy az ezüst ha különös óvóintézkedés nélkül tétetik el, rövidebb, vagy hosszabb idő mulva megfeketedik felületén. Ennek az oka a csaknem minden légkörnek kénköneny tartalmában és az ezüstnek azon nagy hajlandóságában keresendő, hogy annak kéntartalmával együtt fekete kénezüstté egyesüljön. Ha ezüst tárgyakat megfeketedéstől megóvni akarunk, ajánlatos azokat egy gyönge, szintelen lakkréteggel bevouni, vagy pedig amennyiben ezeknél lakkbevonat alkalmazva nem volna, mint kések, villák, kanalak stb.-nél., ón, ónfehér, vagy még inkább ólomfehér papirba burkolni. E papiros legcélszerübben úgy készithető, ha ónport, ónfehéret vagy ólomfehéret keményitő-csirisz segélyével közönséges papir felületére erősitünk, vagy ezen anyagokat a papirba már annak készitésekor belefoglaljuk. Ilyen papirok és mindenekfölött az ólomfehér papir még nagyobb rokonságban vannak a kénköneny kénjével, mint a fémezüst s feloldják azt, még mielőtt az az ezüstárúhoz hatol hatna. Megjegyzendő, hogy föleg az ólomfehér, kevésbé az ónfehér, mérgesek, amiért is e papirok használatánál kellő óvatosság fejtendő ki. Megfeketedett ezüst tárgyaknak ismét fényessé tétele céljából ajánlatos azokat szalmiakszeszbe tenni, kefével, vagy törlőbőrrel, melyek szalmiakszeszszel vannak megnedvesitve, megtisztogatni. A szalmiakszesz feloldja a fekete kénezüstöt, anélkül azonban, hogy a fémes ezüstöt megtámadná, ami az eddig használt eljárások fölött nagy előnyt biztosit.

HIREK.

— **Reiszig kinevezése.** Király ő felsége szeptember hó 14-én Bécsben kelt legfelsőbb intézkedésével Reiszig Edét, vármegyénk volt alispánját és utóbb békésvármegyei főispánt a kereskedelmi miniszterium államtitkárává nevezte ki. A kinevezés e hivatalos lap mult csütörtöki számában jelent meg.

— **A szüret.** Jövő kedden hozzáfognak szőlősgazdáink a szüreteléshez, habár az idő miatt bátran elvárhattak volna a hó végéig. De minálunk már az szokás, hogy oktober közepén szürjük a bort, nem törődve a jó idővel és a szőlőfürt állapotával. Azért a szürendő bor az idén se lesz valami jó; mennyiségre nézve meg már a tavasz óta nem sokat igér, mivel fehér szőlő alig mutatkozik.

-- **Uj orvosunk,** dr. Lauringer János Bécsből mult pénteken érkezett ide Kőszegre, hogy a betegháznál állását elfoglalja és szülővárosában folytassa gyakorlatát. Lakását a kath. fiuiskolával szemben levő Gobra-féle házban rendezte be.

— **Tüzoltó-gyakorlat.** Mult vasárnapon tűzoltócsapatunk kirukkult minden fölszerelésével. Gyakorlata volt. S mert a tűzoltók tűz ellen kell hogy dolgozzanak, ilyent pedig gyakorlatokhoz nem gyujtanak, hát képzelni kellett valamelyest. Ugy volt, hogy a polgári iskolai épületnek kellett égnie (hogy kinek a kárára, azt most nehéz volna megmondani) és a tűzet két piros zászló jelképezte. Ide vonult ki a tűzoltóság, megtámadván a képzelt tűzet. S mert a képzelet nagy volt, a szomszédos Baumstingl és az átellenes fazsindelyes sarképületet is kellett védenie. Ez ugylátszik sikerült is, mert a fenyegetett épülettől visszavonhatták az erőket és embermentésre fordithatták. Mindez igen jól sikerült, ugy hogy mikor a képzelet megszünt, a főparancsnok lefuvatott, s a csapat visszavonulhatott. Zeneszóval vonult el a csapat osztályokban és fölszereléssel a város polgármestere előtt, s a tanyán leszerelvén, ugyancsak zeneszó mellett vonult ki a sörkertbe, majd pedig vissza a Waisbecker-féle vendéglőbe — áldomásra.

— **Tanitógyülés.** A kőszegi esperesi kerület rom. kath. tanitói mult csütörtökön tatották városunkban őszi körgyülésüket. A gyülést 10 órakor szt. mise előzte meg, melyet a kör tiszteletbeli elnöke, Major János prépost, kerületi esperes mondott. Mise után az iskolaépületben gyülekeztek a tanitók mint rendes, és több tanügybarát mint pártoló tagok. A kerületi papság néhány tagján kivül megjelentek a gyülésen Pacher Donát gimnaziumi igazgató és Zanathy Bódog tanár, kik ez alkalommal léptek be az egyesület pártoló tagjai sorába. Elnök Pados Gábor fél 11 órakor a szokásos üdvözlet után megnyitván a gyülést, jegyzőkönyvek felolvasására került a sor. Ezekután Kerner Ignácz kőszegi tanitó gyakorlati előadásban megismertette tanitványaival a magán és nyilvános épületeket, majd Illiás Géza pösei és Szomor Lajos kőszegi tanitók értekezéseiket olvasták fel, előbbi az osztatlan népiskola irásbeli feladványairól, utóbbi pedig a szülői házra való tekintettel a testi nevelésről. Mindnyájukat megéljenezték. Végre felolvasták és kidolgozás végett kiosztották a központ által a jövő egyesületi évre kitüzött következő tételeket: I. „Hogyan szoktathatók a népiskolai tanulók az engedelmességre?“ II. „Hogyan kezeltessenek az erkölcsi olvasmányok a népiskolában?“ E tételekre a sor tavaszszal kerül Surányban, hol a legközelebbi körgyülést fogják tartani.

— **Templomepités.** Épülő templomunk mind jobban telik formában és nagyságban, pedig nagyon csekély munkaerőt foglalkoztat. A műepitő állitása szerint a jövő év oktober haváig teljesen elkészülhet, a mire különben nincs éppenséggel szükség, mert 1894. junius hava előtt alig fogják fölszentelni. Most már kétségtelen, hogy igen impozánes, szép épület lesz ez a templom.

— **XXXXI. számadási kimutatás** a zsab. kir. Kőszeg városában épitendő kath. plébánia-templom Györy-féle alapitványáról 1891. január 1-től deczember 31-ig. Cselekvő állapot. Multevi Pénztári maradvány 3 kr. Befizetett tőkék 4050 frt 87 kr. Kamatjövedelem 5490 frt 45 kr. Házbérjövedelem 1451 frt 43 kr. Ajándékok 945 frt 68 kr. Hagyományozások 300 frt. A kőszegi kath. hitközség gyüjtése 316 frt 25 kr. Pörzsölypénz 63 frt 27 kr. Különféle bevételek 2602 frt 20 kr. Összeg 16220 frt 18 kr. Szenvedő állapot. Épitési anyagokra 4635 frt 9 kr. Kihelyezett uj tőkék 11159 frt 33 kr. Nyomtatványok 12 frt. Adó- és illeték 81 frt 8 kr. Évi küldönczdij 21 frt. Tiszteletdij, leszámitolás és bélyeg 164 frt 34 kr. Tüzkárbiztositás 13 frt 54 kr. Összeg 16086 frt 38 kr. Cselekvő állapot 16220 frt 18 kr. Szenvedő állapot 16086 frt 38 kr. Pénztári maradvány 133 frt 80 kr. Kamat-hátralék 266 frt 20 kr. Összeg 400 frt. Vagyon állapot. Épitési anyagokban 4635 frt 9 kr. Három tehermentes ház 35000 frt. Kihelyezett tőkék 120274 frt 56 kr. Pénztári maradvány és kamathátralék 400 frt. 1891. évi összeg 160309 frt 65 kr. 1890. évi összeg. 149283 frt 26 kr. 1891. évi növekedés 11026 frt 39 kr. A kezelő-bizottság minden jótevőnek szives köszönetet mond, és ezen Isten dicsőségére szolgáló műnek gyámolitását továbbra is kéri. — Kegyes adományok Major János prépost-plébános ur és Pötzelberger Károly számvivő ur által fogadtatnak el.

— **Beküldetett.** Nagyságos Major János prépost-esperes, plébános Urnak. Nagyságos Uram! E felszolitásomat a hatósághoz is, az épitőbizottsághoz is, az épitőmesterekhez is intézhetném, — de tudva és látva azt, hogy Nagyságod mily páratlan buzgalommal vezeti a templom épités fazisait és éber figyelemmel kisér mindent — azért egyenesen Nagyságodhoz intézem e kérésemet, mely egyuttal sokak kérése is. Fenn a magasban dolgoznak már a szép művön, mely Kőszeg város áldozatkészségének fényes tanujele és mely hirdetni fogja a kőszegi plébános egyházközsége iránti nemes törekvéseit. A multkoriban előfordult sajnos eset — hála Istennek — megmentette a leendő templomot attól, hogy emberéletbe kerüljön annak épitése. Mint hogy a munkások nap-nap után magasabb és veszélyesebb helyeken dolgoznak, milyen könnyen történhetik baj és szerencsétlenség. De bezzeg nem történne, ha megtennék ennél az épitkezésnél azt, amire mindenütt kötelezve vannak az épitők, sőt nagyvárosban még háztetőfedélre sem szabad anélkül felmászni, t. i ha alkalmaznák a biztonsági kötelet, mely a széditő magasban dolgozó munkásokat minden könnyen előfordulható baleset ellen védi. Nagyságos Uram! Ne engedje, hogy a templomépitésnél e nélkül dolgozzanak azok, kik veszélyes helyeken végzik mu kájukat. Egy jóakaró szemlélő.

-- **ABC-és Inasok.** Felszólaltunk már egy izben a helybeli iparosok némelyikének azon, egyáltalában meg nem fogható, őtlete ellen, melyszerint inasokul sokszor semmi készültséggel sem biró falusi gyerekeket vesz magához és akar iparosokul nevelni. Akkor azt hangoztatták illetékes körökben, hogy majd az ipartestület ez anomálián segiteni fog. Segitettek is, de hogyan? Ugy, hogy az idén megint csak olyan silány elemeket szedtek össze, melyeknek legtöbbje az elemi ismereteknek minden hiányában szenved és magyarul nem is lát. Hát ez járja? A mellett, hogy az iparosok maguk sem boldogulnak az ilyen anyaggal, a várost abba a kellemetlen, mert fölösleges költséggel járó helyzetbe juttatják, hogy annak óvről-évre ABC-és iskolát kell nyitnia az iparos pályára lépő ifjaknak. Ki látott ilyent?! A ki iparos pályára szánja gyermekét, az tanittasse ezt legalább az elemi ismeretekre és — a mennyiben idegen ajku — egy kis magyar szóra. A ki pedig iparost akar nevelni, az ne fogadjon fel ABC-és gyerekeket, hanem értelmes ifjakat, a kik az irás, olvasás és számolás, tehát az ismeretek elemein kivül, némileg a magyar szónak legyen a birtokában. Iparosaink csak megtehetnének annyit, mint mások, p. a szombathelyiek. Csak elemi iskolai III. osztályu bizonyitványnyal biró ifjakkal állanak szoba, csak is olyanokat fogadván fel inasokul.

— **Időjárás.** Állandóan jó meleg időnk van Kőszegen. A verőfényes napokat néha, mintha kivánatra történnnék, eső váltja fel, s ezt ismét meleg napok. Ha igy marad, pompás időnk lesz szüretre.

— **Beküldetett.** Nagyságos Szájbély Gyula ur, országgyülési képviselőnknek. Nagyságos Uram! Mi már azt hittük, hogy a kőszeg-lékai vasut eszméje rég elszenderült és most ime polgármesteri plakátok és dobszó is hirdeti, hogy „közigazgatási bejárás“-t fognak tartani. Ha ezt előbb tudjuk, már régebben megtettük volna azt, amit már hónapok óta akartunk megtenni, t. i. kijelenteni, hogy egy csupán Kőszeg és Léka közt közlekedő vasut nagyon is nagy ellentétben van a mi specziális érdekeinkkel, — de azt hittük, hogy Nagyságod tudomásul vette a helyi és megyei lapokban megjelent azon hireket, hogy itt Kőszegen nem szivesen látják a kőszeg-lékai vasut kiépitését, mindaddig, mig annak Aspanggal való összeköttetése teljesen biztositva nincsen, mert mig es Kőszeg előnyére lenne, a másik zsákutczai vasut határozottan kárára van és a „kilátásba helyezett“ továbbépitésbe abszolute nincs semmi bizalmunk, — jól tudván azt, hogy a kormány és déli vasut vasuti politikája mily ellentétet képeznek e tekintetben. Megköszönjük tehát Nagyságodnak szives érdeklődését és fáradását, de igen kérjük, ha valamely igéretét be akarná váltani, hogy ne ez a szerencsétlen vasuti idea legyen az, melylyel nekünk nemcsak nem tesz szolgálatot, — hanem egyenesen kárunkra van. A kőszegi vasut a Gyöngyös vidékét, a rohonczi vasut Rohoncz vidékét vitte le Szombathelyre. Még csak egy kis vidékünk van és ez Léka vidéke. Ha ezt is leviszik Szombathelyre, akkor akár rögtön biró és kisbiró választást tarthatunk. Egy aki tisztán csak Kőszeg város érdekeit kivánja.

— **A zöldséges vásár** ideje is megérkezett, az évnek Kőszegre nézve legjobb vására. Hogy zöldség-vásárnak nevezték el, bő magyarazatát leli abban, hogy csupa zöldség ilyenkor a piacz. A répa, petrezselyem járja ilyenkor, s nem is gazdasszony az, a ki téli szükségletét nem most szerzi be. De jut ez alkalommal, másból is a vásáron. A ruhaféleknek és egyáltalában a télire valóknak nagy kelendőségük van. A csizmadiák tehát a szokottnál jobban rakódnak; a szabók és kereskedők nem fitymálják, mint máskor a város fabódéit, hanem idejében fizetik le az azokért járó taksát, hogy künn ne szoruljanak. Még a vámosok is most szedik a legtöbb „hatost“, a helypénzszedő meg a sok krajczárt, ugy hogy kárpotolva lesznek a multkori veszteségért. Telik majd mindenből bőségesen.

— **„Doroszlói állapotok“** czim alatt megjelent multkori hirünkre a doroszlóiaknak valami küldöttsége vagy érdekeltsége járt szerkesztőségünkben, puhatolván a hir eredetét. Nem mondták, de ugy vettük észre, hogy a dolog a mennyiben nyilvánosságra jutott, bántja őket és keresnek valakit, a kin esetleg elverjék a port. Nem ugy atyafiak! Hassanak oda az apák, a község jobbjai — mert felteszszük, hogy vannak Doroszlóban józanon gondolkodni tudó emberek — hogy rend és békesség honoljon községükben. Pártolják azt, a ki és a mi jó, javitsák azt, a ki és a mi rossz. A mint az apának, mint családfőnek kell, hogy tekintélyét fentartsa övei körében, ugy a községi előljáróságnak is meg kell felelnie feladatának és őrködni a közcsalád, a község nyugalma és jó hirneve fölött. A jóirányu közös törekvésnek nem bir ellenállani egy pár fekevesztett ember.

— **Kamarai segélyt kap** Höffer Adolf borostyánkői műesztergályos-segéd a rajzolásban való alapos kiképeztethetése czéljára. Höffer Adolf ugyanis édes atyján kivül, ki e műiparágat magyarországon meghonositotta és annak egyedüli képviselője, egyedül érti csak és a kigyulakó esztergályozását nagy sikerrel üzi; csakhogy a rajzolásban gyenge, s ennélkül nem képes iparát tovább fejleszteni. Azért fordult alispáni ajánlat mellett kérőleg a soproni kerületi kereskedelmi és iparkamarához, melynek érdemül kell betudunk, hogy a fiatal iparost szóval és tettel haladásra serkenti.

— **A Fertő tavaról.** A Fertő tó szándékolt lecsapolását nem helyeslik mindenütt. A terv ellen Szilvássy Dénes fertődi birtokos többet magával lépéseket tettek Cziráky Béla gróf, külügyi osztályfőnöknél. Hogy miért éppen annál, azt nem mondja meg az *Oedenburger Zeitung*, melytől e hirt átvettük.

— **Meghaltak szeptember hóban.** Zánelli Károlyné, sz. Czeke Maria, özv., 60 éves, r. k., ujképlet. — Freyler Tóforné, sz. Hammerschmidt Erzsébet, özv., 76 éves, evang., szervi szivbaj. — Schwarz Rezső, 2½ hó, r. k., gyomor- és bélhurut. — Tompek Anna, szőlőmüves gyermeke, 5 hó, r. k., bélhurut. — Varga Zsuzsánna, hajad. cseléd, 29 éves, evang., gümökór. — Viszket Ferencz, törvt., 3 hó, r. k., bélhurut. — Edler József, dijnok gyermeke, 2½ éves, r. k., toroklob. — Kuntner János, cserepes gyermeke, 2 éves, r. k., tüdölob. — Kurcz Samuné, csizmadia, özv., 76 éves, evang., aggguta. — Scheer József, kőmüves, 85 éves, r. k., béllob. — Schläffer Anna, kőmüves gyermekke, 4 hó r. k., bélhurut. — Kotzor Károly, szőlőmüves gyermeke, 4 éves, evang. gümökór. — Weissenbeck Sándor, kereskedő, 40 éves, r. k., tüdővész. — Kotzor Lujza, szolga gyermeke, 2 hó, evang., gyengeség. — Wiedemann Antal, kocsmáros gyermeke, 3 hó, r. k., ráng ógörcs. — Benedek Katalin, özv., 82 éves, evang., aggkór. — Laás János, cserepes gyermeke, 3 hetes, r. k., ráng ógörcs — Hochecker Karolin, szőlőmüves neje, 70 éves, r. k., szivszélhüdés. — Dr. Robentisch Pál, orvos, 66 éves, r. k., szivszélhüdés. — Witzmann Franciska, földmüves gyermeke, 17 nap, r. k., bélhurut. — Szabó László, vadász, 72 éves, r. k., gümökór. —

— **A magy. kir.** földmiv. min. felügyelete alatt álló orsz. központi mintapincze borüzleti forgalmának évi jelentéseiben azt találjuk, hogy 1890-ben 175.720 frt értékü, 1891-ben 295.205 frt értékü bor lett eladva és f. é. szeptember hó végéig 44000 frt értéket tesz a többletbe. A mintapincze igen örvendetesen fejlődik, renommeja a legtávolabbi világrészben is emelkedik, borai kedveltek és keresettek forgalma egyre gyarapszik.

KÖZGAZDASÁG.

A malmok kora.

A malmok oly idősek, hogy nehéz megállapitani, ki és hol találta fel azokat. Kövessük a régi görögök hagyományait, melyek szerint a malmok feltalálójaként Lelex spártai királynak Nyles nevü fia szerepel. A régi romaiak Pilumnus istenüknek, Picumnus fivérének tulajdonitják e találmányt. Hogy azonban a legrégibb korban léteztek malmok, azt bizonyossá teszi azon tény, melyet Mózes beszél el, hogy Abrahám feleségénél, Sáránál kalácsot sütött vendégei számára a legfinomabb lisztből; valamint az, hogy midőn Simson fogolyként a filisteusok kezeibe került, kényszerittetett a malmot hajtani.

Mielőtt a kövek alkalmazva lettek, helyettők mozsarat használtak. Ebben megtörték a gabonát és aztán megszitáltak. A gabonaszem liszttévaló változtatásának legegyszerübb módja mint — Plinius beszéli — Numa király alatt a rómaiaknál csakhamar más processusokkal egészittetett ki. E processus módszere a következő volt: mielőtt a gabona megtöretett, vagy megzuzatott, azt megpiritották, hogy hüvelyéből könnyebben elválasztható és a mozsárban megtörhető legyen; a a további liszttévaló megmunkálás ugyanezen módon következett. A rómaiak csak egyetlen fajtájú süteményt tudtak e lisztből készitení, mely nem felelt meg a mi fogalmunk szerinti kenyérnek, minthogy a piritott liszt nem volt erjeszthető.

Az etruszkoknál, egy népnél, mely Itáliában telepedett meg, a mozsarak hengerszerü alakot vettek föl; a mozsár belseje és fenéke barázdákkal voltak ellátva, épügy a törők, melyek alul erős bunkóban végződtek. A berendezés ezen neméből következtethető, hogy e bunkónak a mozsártenék közepe felé való visszalépésével a törő talajsikja körsikká változott át. A szerkezet és művelet ezen egyszerü módjából fejlődtek ki a malmok fokról-fokra

A mi a malmokat üzemük szempontjából illeti, az első malmok kézimalmok voltak, főleg a keleten használtattak, ahol azok egészen a mai napig fenntartották magukat. Ezek két malomkőből: futó- és az alapkőből állottak. A hajtásra nőket, rabszolgákat és gonosztevőket használtak. A polgárosodás haladásával a leggazdagabtól a legszegényebbig naponkint készitett lisztett és kenyeret; és Mózes elrendelte, hogy a malom ne legyen zálogtárgyként adósság fejében lefoglalható A Pompejiben eszközölt ásatások alkalmával a régi romaiaknál használt malmok találtattak, melyek két kőből állanak, melyeknek alapköve lapos teke, vagy golyó alakjával birnak, mig a futókő ennek megfelelőleg ki volt vájva, úgy hogy körüle mozoghatott.

A gabona egy tölcséralakú nyiláson az őrlőfelületek közé vitetett, melyek közepükön egymástól jobban távolodtak, mint szélükön. A malmoknak vizerővel való hajtását úgy látszik legelőször Mithridates hozta be, de annak időpontja pontosan meg nem állapitható. Mindamellett bizonyos, hogy a vizimalmok a nyugaton csak Pompeji király bukása után Kr. szül. e. 61. évben jöttek használatba. Európában az első vizimalom Rómában volt a vizvezetéknél és teljesen magánhasználatra volt felállitva. Ezek közül a legtöbb Róma körül a Janikulás dombon volt A nyilvános malmok csak Honoris és Arkadius császárok alatt, Kr. u. 385. évben keletkeztek, mely kortól az első malomtörvény is datálódik,

Hogy mikor épültek az első szélmalmok, az nem olyan könnyen állapitható meg. Némelyek állitják, hogy Augustus idejébe esik eredetük, körül-belül Krisztus születési idejére, mig mások azt állitják, hogy az első szélmalom Kr. u. 718.-ban épült Csehországban. Bizonyossággal tudjuk, hogy Francia- és Angolországban Kr. u. az 1050-ik évben hozattak be a szélmalmok.

Az első hajómalom Róma közelében a Tiberen 836-ban épittetett. Az első gőzmalmot az úgynevezett „Albin Mill“ t Londonban 1783-ban emelték. Az őrléssel egybekötött szitálás behozatala a 16 ik századba esik. Mégis csak az 17. század közepénél később vált szokássá Franczianországban, hogy a lisztet, a malomban megőrlik és otthon megszitálták. Ezen időben úgynevezett szitálók jártak házról-házra, hogy a szitálást ellássák mintheogy nem mindenkinek volt szitája birtokán.

Bergl Sándor.

Irodalom.

— **„Magyar Géniusz.“** Minden várakozást felülmul az a siker, melyet a „Magyar Géniusz“ legujabb száma aratott. Az izléses, diszes kiállitás, a modern technika ujabb vivmányairól tanuskodó remek illustrátiók s a páratlanul gazdag szellemi tartalom vetélkednek egymással. Kétségkivül nagy része van a „Magyar Géniusz“ ez ujabb sikerében a „Kosmos“-nak Magyarország elsőrangu műintézetének, mely utolérhetlen művészies formában állitotta azt elő. A gyönyörű illustratiók közül kiemeljük: „A király a gyakorló térre készül“. „Tűzvonul védő-sánczok mögül“. „Hadgyakorlatok: A lovasság rohama“. A bolgár kiállitásból: „Erdészeti kiállitás“, „Pavillon“, „A fő bejárat“, „Török kiállitás“, „Idegenek pavillonja“. „A kolera főfészke Hamburgban: a legrégibb városrész“ stb. A gazdag szellemi részből megemlitjük: Dóczi Lajos, nagynevű költőnk és a „Magyar Géniusz“ állandó munkatársának remek aesthetikai tanulmányát, Cerri Gyula „Az 1891—92-ik katonai év“-ről irt érdekfeszitő czikkét, a melynek értékét nagyban emelik a sikerült illustratiók. A „Magyar Géniusz“ ezen száma közli továbbá Turgenjev Iványnak „Hajó égés a tengeren“ czimű rajzát. Ez a nagy orosz irónak utolsó irodalmi dolgozata, melyet halálos ágyán mondott tollba. Karczag Vilmos „Elzüllött élet“ czimű remek elbeszélését Sávely Dezső ismert festőnk illustrálta. A „Magyar Géniusz“, mely kétségkivül az első helyet foglalja el szépirodalmi folyóirataink között, minden intelligens család asztalán önérzettel foglalhat helyet. Előfizetési ára egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr. Az el-ő félévben megjelent füzetek diszkötésben is megrendelhetők. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Aradi-utcza 7 sz.

— **Az „Erdély“** czimű turistasági, fürdőügyi és néprajzi folyóirat augusztus havi VII. füzete, Radnóti Dezső szerkesztésében a következő tartalommal jelent meg: Szádeczky Lajos dr.: Kirándulás a Negojra. II. — A Negoj alatti menedékház (Kép.) — A Negoj déli oldala. (Kép.) — Veress Endre: Kolozsvártól—Fontanele-ig. — A fontanele-i magaslat. (Kép.) — Schwarczel Ádél: Az erdélyi érczhegyek között. — Detonáta. (Kép.) — Hangay Oktáv: Az Öreg-havason. — Ménes és lakóházak a Dobrinon. (Kép.) — Az Öreg-havas nyugati tetején. (Kép.) — Turistaság: Háromszékmegyei osztály kirándulása aug. 17—18-án Kirándulás Görgény-Szent-Imrére aug. 20-án. A Zsilvölgy vasutja. A térrét-kovásznai helyi érdekü vonat. Idegen forgalom Brassóban. — Fürdőügy: Borszék. A görgény-szóaknai fürdő. (Bartók Lajostól.) Málnás fürdő. Korond uj gazdája. A tordai sósfürdő. Zajzontfürdő. — Néprajz: A „Néprajzi furcsaság“-hoz. (Jankó János dr.-tól. — Szerkesztőség: Kolozsvár, Bethlen-utcza 22. sz. kiadja az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület. Az egyesület tagjai e folyóiratot a tagsági dij fejében ingyen kapják. Nem tagok részére az előfizetési dij 3 frt.

— **„A Magyar Nők Lapja“** e hó elején kezdte meg tizenegyedik évfolyamának utolsó évnegyedét. A ritka támogatás, melylyel a legintelligensebb magyar nők bennünket kitüntetnek és az általános rokonszenv, melylyel lapunkat a magyar nők körében fogadják, arról tesznek tanuságot, hogy a „Magyar Nők Lapja“ nélkülözhetetlen szellemi szükségletnek felel meg és hogy hivatását a magyar nők igényeinek megfelelőleg teljesiti. Az uj évnegyed elején gondoskodtunk arról, hogy a „Magyar Nők Lapja“ tartalmát az eddiginél is élénkebbé tegyük és annak szerkesztését kiváló irótársunk Maróth Erzsi vezetésére biztuk, a ki a legelőkelőbb fővárosi irók támogatásával e lapot olyan magaslatra emeli, hogy a hasonnemű külföldi szaklapok közötti is első helyet foglaljon el. Kiadóhivatalunk nem riad vissza semmi anyagi áldozattól és ingyen bocsátja rendelkezésre a „Női szépség művészetének“ tankönyvét összes előfizetőinknek. Ez a mű a legjobb a maga nemében és daczára hogy előállitása tetemes költségbe került, mégis ajándékul adjuk miden előfizetőnek, ha mindjárt csak egy negyed évre fizet is elő. A „Magyar nők Lapja“ előfizetési ára egész évre 6 frt félévre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzeket kérjük a „Magyar Nők Lapja“ kiadóhivatalának (Budapest IV., Kishid-utcza 9.) beküldeni.

— **Az általános müveltség megszerzése** napról-napra nehezebbé válik. Egy hirlap-szám figyelmes végig olvasásá mindenkit meggyőzhet arról, hogy — saját szakmáját kivéve, — minden egyes czikk és fejezet számos oly kifejezést és fogalmat tartalmaz, melyekről alig van némi homályos ismerete, és melyeken, ha csak a felületesség uralma alatt nem állunk, lehetetlen átsiklanunk a nélkül, hogy a tájékoztatás vágya bennünk fel ne ébredjen. E tájékozást csakis egy jól szerkesztett Lexikon nyujtatja, oly Lexikon, mely a mi állapotaink, saját művelődésünk tekintetbe vétele mellett az emberi ismeretek minden ágára kiterjed, szabatos definitióját nyujtja minden fogalomnak, tükrét nyujtja honi életünknek épügy, mint az emberi szellem terén elért vivmányaink. Ily irányu jeles minta-szerű műnek bizonyul az Acsády Ign. akad. lev. tag által számos szakférfiu közreműködése mellett szerkesztett Athenaeum Kézi Lexikona, melyből most jelent meg a 26. füzet. E füzet már az M. és N. betűk anyagát tartalmazza és jó irálya, helyes beosztása, szabatossága, e mellett még hazafias iránya valamint fényes kiállitása által egyaránt igazolja azon várakozásakat, melyeket e műhöz fűztünk. Az Athenaeum Kézi Lexikona összesen 40 füzetre fog terjedni és kb. 100 szép kivitelű mellékletet fog tartalmazni. Minden füzet ára (2—3 mellékletttel) csak 30 kr. Előfizethető a kiadóhivatalnál (Athenaeum Budapest, Ferenczieek-tere 3.) és minden hazai könyvkereskedőnél. Az első kötet már diszkötésben is kapható 8 forintért.

Felelős szerkesztő: *Wittinger Antal.*

Nyilt-tér.

Fekete fehér és szines selyemeket méterenkint 45 krtól 16 frt 65 krig sima és mintázott (240 különböző fajta és 2000 különböző szinben szállit, megrendelt egyes öltönyökre, vagy végekben is póstabér és vámmentesen **Henneberg G.** (cs. és kir. udvari szállitó) **selyemgyára Zürichben.** Minták postafordulóval küldetnek. Levelekre Svájczba 10 kros bélyeg ragasztandó.

Hirdetések.

1957/892.

Árverési hirdetményi kivonat.

A kőszegi kir. járásbiróság mint telek könyvi hatóság közhirré teszi, hogy **Pajtás Fülöp** végrehajtatónak özv. **Hatz** szül. **Nagy Roza** miat **Hatz Samuel** örökös végrehajtást szenvedő elleni 295 frt — kr tőkekövetelés és járulékai iránti végrehajtási ügyében a kőszegi kir. járásbiróság területén lévő Kőszeg szab. kir. városban fekvő a kőszegi 174 sz. tkjkvben A † 249 hr-sz. 172 házszámu **Hatz Terézia** férj. **Kappel** — végrehajtást szenvedő **Hatz Samuelt**, néh. **Hatz Katalint, Hatz Rozinat, Hatz Annat** $^1/_{12}$—$^1/_{12}$ részben, **Sanfnauer Zsuzsannát, Jánost** és **Mihályt** $^1/_{12}$ részben és **Hatz Jánosné** szül. **Hailman Teréziat** $^6/_{12}$ részben illető egész ingatlanra 240 frtban, a † 1504/a hrsz. ugyancsak fentirt birtokosokat illető egész káposztásra 4 frtban és A † (6636—6637) hrsz. ingatlanokra az árverést 274 frt — krban ezennel megállapitott kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az

1892. évi deczember hó 15-ik napján délelőtt 10 órakor ezen biróság hivatalos helyiségében

megtartandó nyilvános árverésen a megállapitott kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett **árfolyammal számitott** és az 1881. évi november hó 1-én 3353. sz. alatt kelt igazságügyministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881: LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerü elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Kőszegen, 1892. évi szeptember hó 29. napján.

A kőszegi kir. járásbiróság, mint telekkönyvi hatóság.

Magyar **királyi**

ORSZ. KÖZPONTI MINTAPINCE

kizárólagos elárusitó képviselet ajánlja kitünő

minőségü palackborait és cognacot.

Borok hordókban is szállittatnak.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Főraktár: Budapest, mérleg-utcza 4.

Fiókraktár: Erzsébet-körút 56.

A KOLERA.

A legutóbb beérkezett hirek — sajnos — semmi kétséget sem hagynak fen az iránt, hogy a kolera immár Nyugat-Európában is terjeszkedik. Előre látható tehát az a nagy veszély, mely az emberiséget e borzasztó betegség tovább terjedése által fenyegeti. Ugyanazért csak helyeselni lehet a hatóságoknak szerénységet, melylyel az óvintézkedéseket megteszik és melylyel az ismeretes óvszereket a közönség figyelmébe ajánlják. Orvosi tekintélyek állitása szerint

a legjobb óvszer a cognac.

Legjobban ajánljuk

gróf Esterházy Géza saját gyártmányú cognac-

ját, mely franczia mód szerint, idegen anyagok hozzá vegyitése nélkül **tiszta borból készül** a melynek jóságát a tisztaságát az a körülmény is igazolja, hogy a legutóbb tartott párisi egészségügyi kiállitáson **az aranyérmet diszoklevéllel** nyerte el s a többi kiállitásokon is, melyeken eddig részt vett, mindenütt a legnagyobb kitüntetésekben része-ült

Központi iroda: **BUDAPEST. VI., külső váczi-ut 23. sz.**

STADLER ZSIGMOND

DIVATÁRUHÁZA — ezelőtt Stadler Salamon — SZOMBATHELY

ALAPITTATOTT 1821.

Dús választék mindennemű uri és női **divatczikkek, Confectio, fehérneműek, vásznak, selyem- és kézmüárukban** a legfinomabb kivitelig — **Kelengyék, uri- és női toilettek, felöltök** stb. a legutolsó divat szerinti elkészitését, ☛ legjutányosabb árak mellett ☚ eszközlöm.

Nagybani árusztályomat (I. emelet) a t. cz. kereskedő urak — és az első magyar **vitorlavászon, vizmentes ponyva és zsákgyárnak** nálam lévő raktárát a t. cz. uradalmak és gazdászok b. figyelmébe ajánlom.

Mintagyüjteménynyel kivánatra bérmentve szolgálok.

Teljes tisztelettel

Stadler Zsigmond.

Mindennemü műtrágya.

A magas kormány kezdeményezése folytán alapitott

„HUNGARIA“ műtrágya-, kénsav- és vegyi ipar részvény-társaság

ajánlja saját gyártmányu, tiszta kénsavval feltárt, elismert kitünő minőségü mütrágyáit: **csontliszt-, spodium-, ammoniak- és ásványi superphosphatokat, párolt csontlisztet, Thomassalakot, chilisalétromot**, kénsavas kálit és ammoniakot; különlegességeket, mint: szőlő-, répa-, rét-, kender- stb. trágyát és mindennemü egyéb műtrágyát, kénsavat, réz- és vasgáliczot. — Talaj-elemzések dijmentesen eszközöltetnek. Felvilágositással és árjegyzékkel készségesen szolgál gyáraink központi irodája **Budapest V Erzsébett 9. sz. II. e.** hová levelek és megrendelések intézendők. Telefon-szám 882.

Thomas-salak.

Nyomatott Feigl Gyula könyvnyomdájában Kőszegen.